

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

The Civil Defense Volunteers' Participation on the Prevention and Mitigation Mission

เกียรติศักดิ์ ลากसार¹

Kiattisak Lapsan

บทคัดย่อ

ปัจจุบันภัยพิบัติเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นประชาชนที่สมัครใจและอาสาเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน เพื่อลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยในเบื้องต้นก่อนที่จะมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในฐานะ อปพร. มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่ประชาชนในด้านการติดต่อสื่อสาร คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยจากวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุชุมชน เอกสารเผยแพร่ วิทยุสื่อสาร และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ในด้านการฝึกอบรม คือ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการกู้ภัย ให้แก่สมาชิกหน่วยสมัครอาสากู้ภัยต่าง ๆ รวมถึงประชาชนทั่วไปการเข้ารับการฝึกอบรมหรือสาดิตด้านการกู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย และได้ให้การสนับสนุน หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการฝึกอบรมหรือสาดิต และการชักชวนแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหรือด้านการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้าน อุทกภัย อัคคีภัยและวาทภัย เป็นต้น และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยราชการในการบริการสังคม โดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น วันปีใหม่, สงกรานต์, เข้าพรรษา เป็นต้น ดังนั้น ประชาชนในฐานะอาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จึงสามารถร่วมมือกับส่วนราชการในการให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณภัย และเป็นเครือข่าย ให้กับส่วนราชการในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

¹ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยชุมชนโนนสะอาด

Lecturer of Yasothon Community College, Corresponding email : raschai_mbu1@hotmail.com

Abstract

Now a lot of disasters occur and more intensified which make a damage to public life and property envelopes. The Civil Defense Volunteers (AP) is people who play an important role on management of disasters in self-sufficiency communities. This is the preparation for junction to reduce the loss of life and property of victims in the first place before external agencies come to help. The Civil Defense Volunteers (AP) was in the prevention and mitigation of public disaster as a blessing, it is responsible for preventing and mitigating the disaster in field of communication to get information about preventive and relief working. Looking for hear the disaster from broadcasting community radio stations public radio and local newspapers. Training involved in disseminating knowledge about disaster relief and rescue to members of volunteer rescue units. Attend training or demonstration on rescue and disaster relief, and support or assist staff in training or demonstration. In the case of disaster relief and disaster prevention, such as rescue of flood victims, fire and windstorm, and participation in performing duties with government agencies in social services, participation in social welfare activities during major festivals such as New Year, Songkran Festival etc. Therefore, people who was the civil defense volunteers can cooperate with government agencies to help victims of civil unrest as a network to government in prevention and mitigation of public envelope.

Keywords : Participation, Civil Defense Volunteers (AP), Prevention and mitigation

บทนำ

การดำเนินการของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรเข้ามามีบทบาทและให้ความสำคัญสมาชิก อปพร. อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก อปพร. ที่สมัครเข้าร่วมเป็นเครือข่ายให้หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะ เป็นกำลังพลสำคัญในการออกปฏิบัติการในสถานการณ์ที่เกิดภาวะฉุกเฉินในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือด้านอื่นๆ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่สมาชิก ในการออกปฏิบัติงานควรมี สวัสดิการรองรับ เช่น เบี้ยเลี้ยง ประกันภัยกรณีออกปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงสูง เป็นต้น รวมถึงเงินสงเคราะห์ อปพร. เช่น กองทุนสหกรณ์ ฌาปนกิจ เป็นต้น ดังนั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือระบบ การติดต่อสื่อสาร ที่ทั่วถึงกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อสมาชิกจะได้ทราบความเคลื่อนไหวในการทำงานและ เข้ามามีส่วนร่วมในงานมากขึ้น การสร้างเครือข่ายสมาชิก อปพร. ถือว่ามีความสำคัญในปัจจุบัน ซึ่งรัฐให้ความสำคัญมากกว่าอาสาสมัครอื่นๆ และมีกฎหมายรองรับในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือว่าสมาชิก อปพร. ในปัจจุบันเป็นกำลังพลที่สำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของภาครัฐได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ควรให้ความสำคัญแก่สมาชิก อปพร. และควรสร้างขยายเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้น ลงไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้าง

เครือข่าย ในระดับท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานของภาครัฐเกิดความคล่องตัว รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และสมาชิก อปพร. ควรมีการจัดกิจกรรมพบปะสร้าง ความสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อมิให้เกิดการแบ่งชนชั้น แบ่งระดับในการปฏิบัติงานเป็นการสร้างความคุ้นเคย ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาชิก อปพร.ในการที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นการสร้างความรักสามัคคี ในกลุ่มสมาชิก การมีส่วนร่วมและการดำเนินงานของ อปพร. มีคณะทำงานเป็นทีม มีความชัดเจนในเจตนารมณ์การเป็น อปพร. และมีโครงข่ายสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีคำในภาษาอังกฤษหลายคำที่ใช้สื่อความหมายทำนองเดียวกัน ได้แก่ people's participation, citizen involvement, popular participation, grass-roots Participation เป็นต้น และมีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวในห้วง เวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสมกัน ทั้งกระทำการงานดังกล่าว ด้วยความรู้สึกร่วมกันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. 2004 : 185) เป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคนชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน (Phairat Techarin. 2004 : 36) การอยากร่วมและความสมัครใจ (แยกออกจากการเสียสละและการหวังผลตอบแทนจากทางราชการ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกับ วัฒนธรรมและชีวิตของบุคคลนั้น (Surichai Wankeaw and Others. 2004 : 116) ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนยอมรับผิดชอบ และกระทำกิจกรรม ต่าง ๆ ร่วมกัน และยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทหระณะที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย (Chareon Kadsara. 1997 : 1-3) คือ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชน ซึ่งตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากร และ สถาบันต่าง ๆ ตามสถานะสังคมที่เป็นอยู่ (2) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมี ส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของ ตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง (3) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับ การใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (4) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้ โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการแสดงออก ซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงถึงซึ่งวิธีแก้ปัญห และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ดังนั้นกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของปัจเจก หรือกลุ่มบุคคล เพื่อเข้ามา มีส่วนกำหนดความต้องการหรือช่วยกันค้นหาสาเหตุของปัญหา การตัดสินใจร่วมกัน รวมทั้งมีส่วนร่วม ในการวางแผนการจัดการ และการติดตามประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มหรือองค์กร ที่เข้าเป็นสมาชิก

สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นควรมี (David Hapgood. 1969 ; Anong Phattanajuk, 1992) (1) การให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้มีความรู้และ ข้อมูลต่าง ๆ สื่อระหว่างกัน เป็นการลดช่องว่างของการสื่อความเข้าใจและความร่วมมือตลอดจนช่วยให้ ประชาชนสามารถเลียนแบบ คัดแปลง หรือสร้างสรรค์ในการพัฒนาดตนเอง (2) การจัดโครงการพัฒนา เพื่อให้เป็นแบบจำลองและแบบฝึกหัดแก่ประชาชนในท้องถิ่นและเป็น การช่วยยกระดับมาตรฐานการ ใช้ชีวิตของชาวชนบทให้มองเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมให้ดีที่สุด (3) การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยม ของประชาชนให้สอดคล้องกับการทำงานร่วมกันในรูปแบบ และวิธีการที่มีกฎเกณฑ์ มี ระบบ และมีความซับซ้อน สอดคล้องกับ Somnuek Panyasing (1989) กล่าวว่า ความสำคัญการมี ส่วนร่วม มีดังนี้ (1) สามารถสร้างความยอมรับในคุณค่าและวัฒนธรรมในชุมชนได้ และสามารถ เปลี่ยนแปลงบรรทัดฐาน ที่ไม่พึงปรารถนาของชุมชนได้ (2) เป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้อง (3) เป็นการระดมพลังความคิด พลังกาย กำลังใจและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ออกมาใช้โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้วิทยาการ ที่ซับซ้อนจากภายนอกให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ (4) สนับสนุนการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ที่มีการกระจายอำนาจพร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ไปสู่ ประชาชนในท้องถิ่นให้ มากที่สุด (5) สอดคล้องกับปรัชญาสังคมและการเมือง ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ กำหนด นโยบาย การพัฒนา และมีโอกาสเข้ามามีกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง และ (6) ถือหัวใจสำคัญ ของงานพัฒนา การพัฒนาใด ๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว กิจกรรม หรือโครงการนั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะประสบความล้มเหลวใน ที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ดีจะต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ของประชาชนให้สามารถทำงานร่วมกันได้ โดยมีความอิสระในการ ตัดสินใจ ร่วมกัน ทั้งอาจเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือผ่านทางองค์กรประชาชน นอกจากนั้น การที่จะ ทำให้ ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องมีกิจกรรมให้ประชาชนฝึกปฏิบัติด้วย

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของการมีส่วนร่วม ได้แก่ Phairat Techarin (1984) ได้แยก ประเภทในแง่ขององค์กรกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนา ในระดับต่าง ๆ ดังนี้ (1) องค์กร ประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในเรื่อง เดียวกัน รวมตัวกันเป็นกลุ่มขนาดเล็กในระดับหมู่บ้านหรือตำบล (2) องค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายในรูปสมาคม มูลนิธิ (3) ตัวแทนหรือองค์กรเอกชนที่ เข้าร่วมเป็นกรรมการแปรรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการประสานงานใน กิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ส่วน Bunchorn Keawson (1988) ได้จำแนก วิธีการมีส่วนร่วมเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมทางตรง หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น การ เข้าร่วม ประชุมเข้าร่วมอภิปราย การเข้าร่วมใช้แรงงาน หรือร่วมลงคะแนนเสียง เป็นต้น (2) การมีส่วน

ร่วมทางอ้อม หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ผ่านตัวแทนหรือการให้การสนับสนุน โดยไม่นำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง (3) ตัวแทนหรือองค์กรเอกชนที่เข้าร่วมเป็นกรรมการรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้น Ramos และ Fletcher (1982 : 13-18) ได้กล่าวถึงมิติของการมีส่วนร่วมว่ามี 3 ส่วน คือ (1) รูปแบบของการมีส่วนร่วม เช่น การตัดสินใจ การดำเนินการ การใช้ประโยชน์และการประเมินผล (2) วิธีการมีส่วนร่วม เช่น ความสมัครใจ การบังคับ ระยะเวลา ขนาด และระดับการให้ได้รับอำนาจ (3) บุคคลที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำวัย ช่างราชการ หรือนักการเมือง นักวิชาการ ชาวต่างประเทศ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีนักวิชาการที่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายทศวรรษด้วยกัน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ (Nirun Jongwuttivest. 2004) (1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การลงแขก เป็นต้น (2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธา หรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยออกแรง (3) อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคล ที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วม ในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

การมีส่วนร่วมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับรู้ถึงประโยชน์ ที่จะได้รับการเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือจากการได้รับความช่วยเหลือ จากผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ ดังนั้น ปัจจัยที่ให้เข้ามีส่วนร่วมและไม่เข้าร่วมสามารถจำแนกได้ ดังนี้ (Phongphan Thienhirun. 1996) (1) บุคคลจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานทัศนคติ และค่านิยมของตนเอง (2) บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้อง กับผลประโยชน์ของตนเอง รวมทั้งปกป้องผลประโยชน์ของตน (3) บุคคลจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม ถ้ากิจกรรมนั้นไม่สอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลคาดหวังหรือถ้าเคย ได้รับประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว (4) การมีส่วนร่วมของคนเป็นไปอย่างเสรี บุคคลจะเข้าร่วมตามความพอใจของตน และจะไม่เข้าร่วม เมื่อถูกบีบบังคับ (5) การมีส่วนร่วมของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความสามารถและโอกาส (6) บุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น และจูงใจแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2510

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2510 มีสาระสำคัญดังนี้ (1) มีขอบเขตกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และยกเลิก พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัคร ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

1. ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้
2. ให้มีคณะกรรมการอำนวยการศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง ประกอบด้วยอธิบดี กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ กำหนดนโยบายและแนว

ทางการบริหาร กิจกรรมศูนย์ อปพร. เสนอแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการ อปพร. และ กำกับ ดูแล และ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อปพร.

3. ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ อปพร. จังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการ จังหวัด เป็นประธานกรรมการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการมีผู้แทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัด ตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร ร่วมเป็นกรรมการ หัวหน้าสำนักงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำหนด ยุทธศาสตร์และแนวทาง การดำเนินงานกิจกรรม อปพร. ให้การสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแลการ ดำเนินงานของศูนย์ อปพร. ภายในเขตจังหวัด และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวกับ กิจกรรม อปพร. ที่ไม่ขัดหรือแย้ง กับที่ศูนย์ อปพร. กลางกำหนด

4. ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่น เป็นผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มีอำนาจหน้าที่สั่งการ ควบคุม และ กำกับ ดูแล เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อปพร. และ อปพร. ในสังกัด ตลอดจนให้การสนับสนุนการดำเนิน กิจกรรม อปพร. ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และสนับสนุนศูนย์ อปพร. ข้างเคียงในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย

5. ให้ศูนย์ อปพร. เทศบาล อบต. เขตในกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จัดตั้งฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ฝ่าย ปฏิบัติการกู้ชีพ กู้ภัย ฝ่ายอื่นๆ ตามความจำเป็น (7) ให้ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล ผู้อำนวยการ ศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เขตในกรุงเทพมหานคร และ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เมืองพัทยา เป็นผู้รับสมัคร และคัดเลือกบุคคลเข้าเป็น อปพร. ในสังกัดของตน

6. คุณสมบัติของ อปพร. และลักษณะต้องห้าม ได้แก่ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี บริบูรณ์ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศูนย์ อปพร. นั้น เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคน วิกลจริต ไม่เป็นผู้เสื่อมเสียในทางศีลธรรม หรือในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อสังคมผู้สมัครที่ ได้รับคัดเลือกกว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด ต้องเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร การ ฝึกอบรม อปพร. จึงจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น อปพร.

7. อปพร. มีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและเจ้าพนักงานในการป้องกันและ บรรเทา สาธารณภัย มีสิทธิในการแต่งเครื่องแบบ อปพร. ใช้วิทยุสื่อสารของทางราชการในการปฏิบัติ หน้าที่ตามที่ ได้รับมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการคุ้มครองตามระเบียบและ กฎหมายใน การปฏิบัติหน้าที่ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ตามกฎหมายว่า ด้วยการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย

บทบาทอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สำหรับบทบาทอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้ (Department of Disaster Prevention and Mitigation Central Civil Defense Volunteer Center. 2013 : 6-8)

1. ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการ ป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ หรืออุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่ การจัดเตรียมความพร้อมในการบรรเทาภัยการ

ดำเนินการกู้ภัย บรรเทาภัยให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1.1 ตรวจสอบ สอดส่องสถานที่ที่ไม่ปลอดภัย เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย
 - 1.2 สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่รองรับการอพยพ เส้นทางอพยพ
 - 1.3 สำรวจแหล่งน้ำดับเพลิง และเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันภัย
 - 1.4 จัดเตรียม ซ่อมบำรุงเครื่องมืออุปกรณ์ยานพาหนะสำหรับการป้องกันและการกู้ชีพ
- กู้ภัยให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน
- 1.5 การระงับและบรรเทาสาธารณภัยการช่วยเหลือผู้ตกอยู่ในอันตรายผู้อพยพ และหรือผู้ประสบภัย
 - 1.6 ร่วมวางแผน จัดทำแผน และฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับฝ่ายต่าง ๆ
 - 1.7 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย
2. ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการรักษาความสงบเรียบร้อย การรักษาความปลอดภัย โดยมีภารกิจ ดังนี้
- 2.1 ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนหมู่บ้านโดยทั่วไป
 - 2.2 รักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดระเบียบการจราจรและ กำหนดเขตพื้นที่ห้ามเข้าในกรณีเกิดอัคคีภัย หรือภัยพิบัติอื่น ๆ
 - 2.3 สนับสนุนและหรือร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการป้องกันการโจรกรรม การก่ออาชญากรรม การชุมนุม และการก่อความไม่สงบ
 - 2.4 ร่วมควบคุม ตรวจสอบบุคคลที่น่าจะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 - 2.5 ร่วมควบคุมดูแลให้ความปลอดภัยแก่ผู้ประสบภัยและทรัพย์สินของผู้ประสบภัย ในกรณีเกิด ภัยพิบัติต่าง ๆ
 - 2.6 ร่วมดำเนินการรักษาความปลอดภัยต่อสถานที่ราชการ และบุคคลสำคัญในสถานการณ์การรักษาความมั่นคงของประเทศตามที่ได้รับมอบหมาย
 - 2.7 ร่วมการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความปลอดภัยกับฝ่ายต่าง ๆ
 - 2.8 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย
3. ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการช่วยเหลือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฐมพยาบาลหรือ การรักษาพยาบาลในเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วย และการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยมีภารกิจดังนี้
- 3.1 จัดหา จัดเตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้เครื่องอุปโภคบริโภค และเวชภัณฑ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และผู้ได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ
 - 3.2 ร่วมช่วยเหลือการอพยพผู้ประสบภัยด้านการรักษาพยาบาลการอนามัยการจัดระเบียบภายใน สถานที่รองรับการอพยพ
 - 3.3 ร่วมประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
 - 3.4 ร่วมสำรวจจำนวนผู้ประสบภัย และความเสียหายเบื้องต้น
 - 3.5 จัดเตรียมสถานที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเบื้องต้น

3.6 ร่วมส่งเสริมช่วยเหลือการแจกจ่ายอาหาร และสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย

3.7 ร่วมฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการช่วยเหลือรักษาพยาบาลและการเคลื่อนย้าย ผู้บาดเจ็บ

3.8 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย

4. ฝ่ายปฏิบัติการกู้ชีพกู้ภัย มีหน้าที่เป็นหน่วยเผชิญเหตุ (First Responder Unit) ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประจำศูนย์ อปพร. ปฏิบัติงานด้านการกู้ชีพกู้ภัยเบื้องต้นในกรณีเกิดภัยพิบัติหรืออุบัติเหตุทางถนน ให้การช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัย และช่วยเหลือให้การปฐมพยาบาล รวมทั้งเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยอย่างปลอดภัย รวดเร็ว และถูกต้อง ตามหลักวิชาการสามารถให้การสนับสนุนหน่วยงานในพื้นที่ หรือหน่วยงานข้างเคียงที่มีพื้นที่ติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว

5. ด้านอื่น ๆ ตามความจำเป็น โดยการสนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการปฏิบัติหน้าที่ประจำ ฝ่ายต่าง ๆ เช่น

5.1 ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย (มิสเตอร์เตือนภัย)

5.2 ฝ่ายสื่อสารดำเนินการด้านวิทยุสื่อสาร และเอกสาร

5.3 ฝ่ายกิจกรรม จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

5.4 ฝ่ายสวัสดิการดูแลช่วยเหลือในหมู่ อปพร.ด้วยกัน เช่น จัดให้มีกองทุนสวัสดิการประกันชีวิต

5.5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการรณรงค์ข่าวป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

บทสรุป

ภารกิจประการหนึ่งของท้องถิ่นที่สำคัญ คือ “การรักษาความมั่นคงภายใน” หรือจะเรียกให้แคบลงก็คือ ภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรวมถึงภารกิจการรักษาความสงบเรียบร้อยด้วยนั่นเอง หน้าที่ดังกล่าวเดิมเคยเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครอง ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มิได้หมายรวมถึงท้องถิ่นแต่อย่างใด แม้ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเฉพาะเทศบาล จะได้บัญญัติไว้ให้เทศบาลตำบลมีหน้าที่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และ การให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ซึ่งหมายถึง “การรักษาความสงบเรียบร้อย” และ “การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ในพื้นที่เท่านั้น สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามกฎหมายจัดตั้งฯ มิได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ “การรักษาความสงบเรียบร้อย” ไว้แต่อย่างใด ตามนิยามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2007 คำว่า “สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วัตถุภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย และ มาตรา 41 บัญญัติให้ นายก อบต. นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา (ผู้อำนวยการท้องถิ่น) จัดให้มีอาสาสมัคร อปพร. ในพื้นที่ด้วย ฉะนั้น จากบทบัญญัตินี้ จึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของ อปท. ให้มีหน้าที่เกี่ยวกับ “สาธารณภัย” โดยตรง ซึ่งพิจารณาตามคำนิยามแล้วมีความหมายที่ครอบคลุมกว้างมาก เมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น โดยการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 1999 ยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เริ่มตั้งแต่

พ.ศ. 1994 รวมไปถึงการยกฐานะ อบต. เป็นเทศบาล รวมถึงการปรับยกฐานะเทศบาลจากเทศบาลตำบลเป็นเทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร และได้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 1999 ขึ้น โดยมีการถ่ายโอนภารกิจของส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ให้แก่ อบท. มากขึ้น ฉะนั้น จึงมีการพัฒนาสถานะบทบาทอำนาจหน้าที่ของ อบท. ที่มีแนวโน้มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Anong Phattanajuk. (1992). *Factors Affecting the Participation of Women in Forest Resource Management : Case Study of Ban Huaymuang, Khonkhean Province*. Master of Arts Thesis : Khonkaen University.
- Bunchorn Keawsong. (1988). *Model of Social- Psychology for Explaining public participation in the development process. Doctor of Education Thesis (Education Administration)* Srinakharinwirot University.
- Chareon Kadsara. (1997). "Public participation in the operation of the state". *Journal of Public Administration Association of Thailand (PAAT)*, 12 (1), p. 3.
- David Hapgood. (1969). *The Role of Popular Participation in Development at the Grassroots Level*. Professional Paper of ICSW : Asian and Western Pacific Regional Conference.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation, Central Civil Defense Volunteer Center. (2013). *Civilian Voluntary Fire Fighting Practice Manual*. Bangkok : Department of Disaster Prevention and Mitigation : Ministry of the Interior.
- Nirun Jongwuttiwest. (2004). *The promote Method for Citizens' Participation in Community Development Work*. Bangkok : Sakdisopha Printing.
- Phairat Techarin. (1984). "Community participation policies and strategies in Current development strategy". *Public Participation in Development*. Bangkok : Saksopa Printing,
- Phongphan Thienhirun. (1996). *Farmer Development on the Working together as a Group. The teaching document on the subject of Suitable Human Relations and Psychology for Farmers, Unit 10. 6th ed*. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Ramos L.A.A and L.B. Fletcher. (1982). *Planning for Rural Development with Popular Participation*. Iowa : Department of Economics. Iowa state University,
- Somnuek Panyasing. (1989). *Communities Development*. Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khonkaen University,
- Surichai Wankeaw and Others. (2004). *Society and Culture : Social and Cultural Change*. Bangkok : National Research Council of Thailand.

